

2019 оны 03 дугаар сарын 27
№12/1065/

ТӨРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН АЛБАН МЭДЭЭЛЭЛ

**Монгол Улсын
Ерөнхийлөгчийн
зарлиг**

**Зарим хүмүүсийг анхан
болон давж заалдах шатны
шүүхийн шүүгчийн албан
тушаалд томилох тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Эд хөрөнгийн эрхийн
улсын бүртгэлийн гэрчилгээ
олгох журам батлах тухай**

**Монгол Улсын
Засгийн газрын
тогтоол**

**Улсын бүртгэлийн цахим
мэдээллийн сангийн систем,
техник технологи, програм
хангамжийн ерөнхий
шаардлага батлах тухай**

ГАРЧИГ

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

84.	Зарим хүмүүсийг анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай	Дугаар 27	417
85.	Шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай	Дугаар 28	418
86.	Зарим хүмүүсийг анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай	Дугаар 29	419

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

87.	Журам батлах тухай	Дугаар 376	422
88.	Журам батлах тухай	Дугаар 379	426
89.	Журам батлах тухай	Дугаар 391	430
90.	Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгох журам батлах тухай	Дугаар 394	432
91.	Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн систем, техник технологи, програм хангамжийн ерөнхий шаардлага батлах тухай	Дугаар 395	435
92.	Дүрэм батлах тухай	Дугаар 396	439
93.	Журам батлах тухай	Дугаар 397	443

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 02 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 27

Улаанбаатар
хот

Зарим хүмүүсийг анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, 12 дугаар зүйлийн 16, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Гансүхийн Есөн-Эрдэнийг Нийслэлийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Лхамсүрэнгийн Алтанг Увс аймгийн Эрүү, Иргэний хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Мижиддоржийн Мөнхбаатарыг Сонгинохайрхан дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Лхагвасүрэнгийн Галбадарыг Чингэлтэй дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Дарамбазарын Мөнхцэцэгийг Хан-Уул дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Раднасэнгийн Сарантуяаг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Хажекберын Талгатыг Баян-Өлгий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Гэрэлхүүгийн Жаргалтуяаг Дорнод аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Баттогтохын Түвшинжаргалыг Төв аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Бямбасүрэнгийн Отгонцэцэгийг Архангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд, Намсумын Идэрийг Дархан-Уул аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд тус тус томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 02 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 28

Улаанбаатар
хот

Шүүгчийн албан тушаалаас чөлөөлөх тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.3.3 дахь заалтыг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Өөр шүүхийн шүүгчийн албан тушаалд томилсонтой холбогдуулан Гансүхийн Есөн-Эрдэнийг Баянгол дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн, Хасбаатарын Ганболдыг Дорноговь аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн, Жагдагийн Болдбаатарыг Хэнтий аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн, Лхамсүрэнгийн Алтанг Увс аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгчийн албан тушаалаас тус тус чөлөөлсүгэй.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙЛӨГЧИЙН ЗАРЛИГ

2019 оны 02 дугаар
сарын 28-ны өдөр

Дугаар 29

Улаанбаатар
хот

Зарим хүмүүсийг анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд томилох тухай

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 1, 12 дугаар зүйлийн 16, Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.1, 15.4 дэх хэсгийг тус тус үндэслэн ЗАРЛИГ БОЛГОХ нь:

Хавсралтад дурдсан хүмүүсийг анхан болон давж заалдах шатны шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд томилсугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙЛӨГЧ**

**ХАЛТМААГИЙН
БАТТУЛГА**

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн
2019 оны 02 дугаар сарын 28-ны өдрийн
29 дүгээр зарлигийн хавсралт

Нэг. Давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд:

1. Банзайн Манлайбаатарыг Дархан-Уул аймгийн Эрүүгийн хэргийн давж заалдах шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд.

Хоёр. Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд:

1. Баттулгын Одонтуяаг Архангай аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
2. Зукарын Гүлбаршаг Баян-Өлгий аймаг дахь захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
3. Цэдэвийн Сувдмааг Баянхонгор аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
4. Далантайн Нарантуяаг Дархан-Уул аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;

5. Батбаярын Оюуныг Дорнод аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
6. Буянтогтохын Сугиржавыг Дундговь аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
7. Баясахын Сугарыг Өвөрхангай аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
8. Бат-Өлзийн Хажидмааг Төв аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
9. Түмэнжаргалын Оюунгэрэлийг Увс аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
10. Намсрайн Балжмааг Хэнтий аймаг дахь Захиргааны хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд.

Гурав. Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд:

1. Пунцагийн Цэцэгдуламыг Багануур дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
2. Ганбаатарын Мягмарсүрэнг Булган аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
3. Сүхбаатарын Ганчимэгийг Дорнод аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
4. Бат-Очирын Бямбасүрэнг Орхон аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
5. Лхагвагийн Энхтайваныг Сэлэнгэ аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
6. Пунцагжавын Болормааг Сүхбаатар аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;

7. Бямбаюугийн Цолмонг Төв аймаг дахь сум дундын иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
8. Лхагвадоржийн Энхбилэгийг Налайх дүүргийн Иргэний хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд.

Дөрөв. Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд:

1. Содовын Цэрэндуламыг Булган аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
2. Хасбаатарын Ганболдыг Налайх дүүргийн эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
3. Цэдэвийн Отгонжаргалыг Төв аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
4. Түмэндэмбэрэлийн Хүрэлбаатарыг Хөвсгөл аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
5. Цэрэнчимэдийн Мөнхтулгыг Хэнтий аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
6. Хумбаагийн Отгонжаргалыг Өвөрхангай аймаг дахь сум дундын эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
7. Жагдагийн Болдбаатарыг Сүхбаатар дүүргийн Эрүүгийн хэргийн анхан шатны шүүхийн шүүгч, Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд.

Тав. Сум дундын шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд:

1. Аюушийн Цэрэнхандыг Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сум дахь сум дундын шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
2. Бямбын Алтанцэцэгийг Сэлэнгэ аймгийн Мандал сум дахь сум дундын шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд;
3. Гончигсумын Сарантуяаг Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сум дахь сум дундын шүүхийн Ерөнхий шүүгчийн албан тушаалд.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 376

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хуулийн 13.1.14-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Аюулгүй байдал, батлан хамгаалах асуудлаар төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдах бүрэлдэхүүнтэй сургалт, дадлага явуулах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоолыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийг жил бүр улсын болон орон нутгийн төсөвт тусган санхүүжүүлэх арга хэмжээ авахыг Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболд болон аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт үүрэг болгосугай.

3. Энэ журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Батлан хамгаалахын сайд Н.Энхболдод даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

БАТЛАН ХАМГААЛАХЫН САЙД

Н.ЭНХБОЛД

Засгийн газрын 2018 оны 376 дугаар
тогтоолын хавсралт

**АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ, БАТЛАН ХАМГААЛАХ АСУУДЛААР ТӨРИЙН
ЗАХИРГААНЫ ТӨВ БОЛОН НУТГИЙН ЗАХИРГААНЫ БАЙГУУЛЛАГА,
АЖ АХУЙН НЭГЖ, БАЙГУУЛЛАГЫН УДИРДАХ БҮРЭЛДЭХҮҮНТЭЙ
СУРГАЛТ, ДАДЛАГА ЯВУУЛАХ ЖУРАМ**

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэ журмын зорилго нь төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдах бүрэлдэхүүнд аюулгүй байдал, батлан хамгаалах арга хэмжээг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон хуулиар хүлээсэн үүргээ биелүүлэхэд шаардлагатай онолын үндэс, цэргийн хэргийн мэдлэг, ур чадварыг эзэмшүүлэхэд оршино.

1.2. Монгол Улсын батлан хамгаалах тухай хууль, Дайчилгааны тухай хууль, Цэргийн албаны тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомж нь энэхүү журмыг хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндэслэл болно.

1.3. Сургалтыг цэрэг-стратегийн болон цэргийн бэлтгэл сургалт гэж ангилна.

Хоёр. Цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалт

2.1. Цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалт нь холбогдох албан тушаалтанд үндэсний аюулгүй байдал, батлан хамгаалах бодлого, стратеги болон цэргийн удирдлагын онол, арга зүйн үндэс, эрх зүйн зохицуулалтыг танилцуулж, улс орныг батлан хамгаалах, орон нутгийн хамгаалалт, улсын ба цэргийн дайчилгааг удирдан зохион байгуулах бэлтгэлийг хангахад чиглэгдэнэ.

2.2. Сургалтын хөтөлбөрт бүс нутгийн цэрэг-улс төр, цэрэг-эдийн засгийн байдал, Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдал, батлан хамгаалах бодлого, стратеги, үйл ажиллагаа, цэргийн удирдлагын талаарх онолын болон дадлагын хичээлийг тусгана.

2.3. Цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалтад яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, Засгийн газрын тохируулагч, хэрэгжүүлэгч агентлагийн дарга, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, түүний Тамгын газрын дарга нарыг хамруулна.

2.4. Яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга, аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, Тамгын газрын дарга нарын сургалтыг 4 жилд нэг удаа 7 хоногийн хугацаагаар зохион байгуулна.

2.5. Засгийн газрын тохируулагч, хэрэгжүүлэгч агентлагийн дарга нарын цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалтыг 4 жилд нэг удаа 3 хоногийн хугацаагаар зохион байгуулна.

2.6. Энэ журмын 2.4-2.5-д заасан сургалтыг батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний шийдвэрээр Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль зохион байгуулна.

2.7. Улс төрийн албан тушаалтнуудыг Дайчилгааны тухай хуулийн 28.2-т заасны дагуу Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн шийдвэрээр цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалтад хамруулна.

Гурав. Цэргийн бэлтгэл сургалт

3.1. Цэргийн бэлтгэл сургалт нь албан тушаалтанд аюулгүй байдлыг хангах, улс орныг батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, орон нутгийн

хамгаалалт, улсын болон цэргийн дайчилгааны эрх зүйн зохицуулалт, онол, арга зүйн үндсийг танилцуулж, батлан хамгаалах арга хэмжээг орон нутгийн хэмжээнд зохион байгуулж, дайчилгааны даалгаврыг биелүүлэх, бүтэц, зохион байгуулалт, үйл ажиллагааг дайны байдалд шилжүүлэх бэлтгэлийг хангахад чиглэгдэнэ.

3.2. Сургалтын хөтөлбөрт аюулгүй байдлын үндсэн асуудлууд, Монгол Улсын аюулгүй байдлын гадаад, дотоод орчны өөрчлөлт, улс орныг батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, орон нутгийн хамгаалалт, улсын болон цэргийн дайчилгааны даалгавар, төлөвлөлтийн талаарх онолын болон дадлагын хичээлийг тусгана.

3.3. Сургалтын хөтөлбөр нь сургалтад оролцох бүрэлдэхүүн, томилгоот албан тушаал, гүйцэтгэх үүргээс хамаарч хэд хэдэн шатлалтай байж болно.

3.4. Сургалтыг аймаг, нийслэлийн Засаг даргын шийдвэрээр Засаг даргын Тамгын газар, цэргийн штаб хариуцан зохион байгуулах бөгөөд орон нутгийн онцлог, оролцох бүрэлдэхүүний тооноос хамаарч бүсчлэн зохион байгуулж болно.

3.5. Цэргийн бэлтгэл сургалтад сум, дүүргийн Засаг дарга, Тамгын газрын дарга, аймаг, нийслэлийн агентлагийн удирдлага, дайны байдлын үед эмхлэн байгуулагдах аймаг, нийслэлийн батлан хамгаалах газар (цаашид “батлан хамгаалах газар” гэх), сум, дүүргийн батлан хамгаалах товчоо, дайчилгаа удирдах бүлгийн бүрэлдэхүүн, дайчилгааны даалгавартай аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлага, баг, хорооны Засаг дарга нар тус тус хамрагдана.

3.6. Сум, дүүргийн Засаг дарга, Тамгын газрын дарга, аймаг, нийслэлийн агентлагийн удирдлага, батлан хамгаалах газрын удирдах албан тушаалтан, дайчилгааны даалгавартай аж ахуйн нэгж, байгууллагын дарга, захирал нарын цэргийн бэлтгэл сургалтыг 2 жилд нэг удаа 3 хоногийн хугацаагаар зохион байгуулна.

3.7. Баг, хорооны Засаг дарга, сум, дүүргийн батлан хамгаалах товчоо, дайчилгаа удирдах бүлгийн бүрэлдэхүүний цэргийн бэлтгэл сургалтыг жилд нэг удаа 3 хоногийн хугацаагаар зохион байгуулна.

Дөрөв. Сургалтын зохион байгуулалт

4.1. Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага цэрэг-стратегийн болон цэргийн бэлтгэл сургалтыг (цаашид “сургалт” гэх) нэгдсэн удирдлагаар хангаж ажиллана.

4.2. Сургалтын хөтөлбөрийг Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль боловсруулж, батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүн батална.

4.3. Батлан хамгаалах газар, товчоо, дайчилгаа удирдах бүлгийн цэргийн бэлтгэл сургалтын хөтөлбөрийг Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб боловсруулж, Зэвсэгт хүчний Жанжин штабын дарга батална.

4.4. Сургалтыг Зэвсэгт хүчин, Хилийн ба дотоодын цэрэг, Онцгой байдлын нэгтгэл, анги, салбарын болон Үндэсний батлан хамгаалахын их сургуулийн сургалтын материаллаг баазыг түшиглэн зохион байгуулна.

4.5. Сургалтыг зохион байгуулахад Зэвсэгт хүчний Жанжин штаб дэмжлэг үзүүлэх бөгөөд Зэвсэгт хүчний нэгтгэл, анги, байгууллага шаардагдах зэвсэг, техник, галт хэрэглэлээр хангана.

4.6. Төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллагын батлан хамгаалах талаар хуулиар хүлээсэн үүргээ хэрэгжүүлэх, албан тушаалтнуудад цэргийн хэргийн мэдлэг, ур чадвар олгоход чиглэсэн захиалгат сургалтыг тусгай хөтөлбөр, төлөвлөгөөний дагуу батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагаас зөвшөөрсний дагуу Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль зохион байгуулж болно.

4.7. Сургалтын зардлыг Дайчилгааны тухай хуулийн 28.5-д заасны дагуу санхүүжүүлэх бөгөөд аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүсэлтийн дагуу зохион байгуулах захиалгат сургалтын зардлыг тухайн байгууллага хариуцна.

4.8. Үндэсний батлан хамгаалахын их сургууль дараа оны цэрэг-стратегийн бэлтгэл сургалтад шаардагдах зардлыг тооцож, тухайн жилийн 4 дүгээр сарын 1-ний дотор батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

4.9. Батлан хамгаалах асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага сургалтын зардлын тооцоог хянан, батлан хамгаалах үйл ажиллагааны төсвийн төсөлд тусгана.

4.10. Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга дараа оны цэргийн бэлтгэл сургалтад хамрагдах бүрэлдэхүүний тоо, шаардагдах зардлыг тооцож, аймаг, нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн орон нутгийн төсөвт тусгуулна.

4.11. Сургалтад оролцогчдын ирж, очихтой холбогдон гарах зардлыг тухайн төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллага, аж ахуйн нэгж, байгууллага хариуцна.

Тав. Бусад

5.1. Сургалтад оролцогч Цэргийн албаны тухай хуулийн 33.11, 33.13, 33.14-т заасан баталгаагаар хангагдана.

5.2. Энэхүү журмын 2.3, 3.5-д заасан албан тушаалтан шинээр томилогдсон тохиолдолд сургалтад нөхөн хамруулна.

5.3. Сургалтад хүндэтгэн үзэх шалтгаангүйгээр ирээгүй, төлөвлөгөөт сургалтыг удаа дараа тасалсан болон энэхүү журмыг зөрчсөн албан тушаалтанд холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

5.4. Цэргийн анги, байгууллага сургалтад хамрагдсан тухай тэмдэглэгээг цэргийн үүрэгтний үнэмлэх (бэлтгэл офицерын үнэмлэх)-д хийж, харьяа цэргийн штаб цэргийн бүртгэлд бүртгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 12-ны өдөр

Дугаар 379

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Авто замын тухай хуулийн 9.1.8-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Зам, тээврийн хөгжлийн сайд Я.Содбаатарт даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ЗАМ, ТЭЭВРИЙН
ХӨГЖЛИЙН САЙД**

Я.СОДБААТАР

Засгийн газрын 2018 оны 379 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ТУСГАЙ ЗОРИУЛАЛТЫН АВТО ЗАМ, ЗАМЫН БАЙГУУЛАМЖ БАРИХ, АШИГЛАХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Энэ журмын зорилго нь тусгай зориулалтын авто зам, замын байгууламж (цаашид “авто зам, замын байгууламж” гэх)-ийг барих, ашиглах талаар төр, иргэн, хуулийн этгээд хооронд үүсэх харилцааг зохицуулахад оршино.

1.2. Авто зам, замын байгууламжийг барих, ашиглахад Авто замын тухай хууль болон энэ журам, холбогдох бусад журмыг мөрдөнө.

1.3. Концессын гэрээгээр авто зам, замын байгууламжийг барьж, ашиглахад энэ журмыг дагаж мөрдөхгүй.

Хоёр. Тусгай зориулалтын авто зам, замын
байгууламжийг барих, ашиглах

2.1. Авто зам, замын байгууламжийг авто зам, авто тээвэр болон төмөр замын тээврийн урт, дунд хугацааны бодлого, уул уурхай, хүнд үйлдвэрийн салбарын хөгжлийн чиг хандлага, стратегийн ач холбогдол бүхий орд газруудын байршил, тээвэрлэлтийн эрэлт хэрэгцээтэй уялдуулан төлөвлөнө.

2.2. Авто замын чиглэлийг тухайн бүс нутгийн газар зүйн онцлог, зэрлэг ан, амьтны тархац, нутагшилт, тэдгээрийн шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх байдал, аж ахуйн нэгжээс уул уурхайн бүтээгдэхүүн тээвэрлэх талаар гаргасан хүсэлт, урьд нь батлагдсан авто замын чиглэл, баригдсан авто болон бусад төрлийн замыг харгалзан тухайн авто замын нийт урт нь хамгийн бага байх зарчмыг баримтлан тогтооно.

2.3. Авто зам, замын байгууламжийг холбогдох стандарт, норм, норматив, техникийн баримт бичгийн дагуу хатуу хучилттай барина.

2.4. Хуулийн этгээд нь авто зам, замын байгууламжийг барих, ашиглах үйл ажиллагааг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр хэрэгжүүлнэ.

2.5. Авто зам, замын байгууламжийн техник, эдийн засгийн үндэслэл (цаашид “ТЭЗҮ” гэх), зураг төсөл боловсруулах, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ хийх, техник, технологийн хяналт хэрэгжүүлэх,

барих, ашиглах болон тэдгээртэй холбоотой бусад үйл ажиллагаатай холбогдон гарах зардлыг тухайн авто зам, замын байгууламжийг эзэмшигч, хөрөнгө оруулагч санхүүжүүлнэ.

Гурав. Авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын эрх, үүрэг

3.1.Авто зам, замын байгууламжийг барих, ашиглах асуудлыг тухайн бүс нутагт үйл ажиллагаа явуулж байгаа ашигт малтмалын орд, уурхайн байршил, тээвэрлэх ачааны төрөл, хэмжээ, нийгэм, эдийн засгийн үр өгөөж зэргийг нарийвчлан судалж гаргасан ТЭЗҮ, байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний дүгнэлтэд үндэслэн шийдвэрлэнэ.

3.2.Авто замын чиглэлийг энэ журмын 2.2-т заасан зарчимд үндэслэн тогтооно.

3.3.Авто зам, замын байгууламжийн ТЭЗҮ болон зураг төсөл боловсруулах ажил нь баталсан ажлын даалгаврын дагуу хийгдэж байгаа эсэхэд хяналт тавина.

3.4.Тухайн авто зам, замын байгууламжийг гэрээний үндсэн дээр эзэмшүүлэн, хэрэгжилтэд хяналт тавьж, шаардлагатай арга хэмжээ авна.

3.5.Авто зам барих, ашиглах гэрээ (цаашид “гэрээ” гэх)-нд заасан хугацаанд багтаан авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлыг эхлүүлээгүй, барилга угсралтын ажил нь тодорхойгүй хугацаагаар зогссон болон батлагдсан чиглэлийг зөрчсөн тохиолдолд гэрээг цуцлах арга хэмжээ авч, тухайн авто зам, замын байгууламжийг барих талаар хүсэлт гаргасан этгээдтэй гэрээ байгуулах ажлыг зохион байгуулна.

3.6.Авто зам, замын байгууламжийг авто замын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан “Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажил эхлүүлэх, үргэлжлүүлэх, ашиглалтад оруулах журам”-д заасны дагуу ашиглалтад хүлээн авна.

3.7.Авто замыг ашиглалтад хүлээн авахдаа “Т-01”-ээс эхлэн дугаарлаж, холбогдох журмын дагуу авто замын бүртгэл, мэдээллийн санг хөтөлнө.

3.8.Авто зам, замын байгууламжийг гэрээнд заасан хугацаанд барьж ашиглалтад оруулаагүй, стандарт, норм, норматив, техникийн бичиг баримтын дагуу ашиглалтын бэлэн байдлыг хангаагүй, орон нутгийн иргэд болон байгаль орчинд үзүүлж байгаа сөрөг нөлөөг арилгах талаар эрх бүхий этгээдээс тавьсан шаардлагыг биелүүлээгүй бол авто замын ашиглалтыг зогсоох, авто зам барих, ашиглах гэрээг цуцлах хүртэл шат дараалсан арга хэмжээ авна.

Дөрөв. Авто зам, замын байгууламж
эзэмшигчийн эрх, үүрэг

4.1.ТЭЗҮ хийгдэж, авто замын чиглэл батлагдсаны дараа тухайн авто зам, замын байгууламжийг барих, ашиглах гэрээг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай байгуулна.

4.2.Авто зам, замын байгууламжийг батлагдсан ТЭЗҮ, зураг төсөл, стандарт, норм, норматив, техникийн баримт бичгийн дагуу гэрээнд заасан хугацаанд барьж ашиглалтад оруулна.

4.3.Авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажилд техник, технологийн хяналтыг хэрэгжүүлж байгаа эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаас тавьсан шаардлагыг биелүүлнэ.

4.4.Тухайн авто зам, замын байгууламжийг улсын комисс хүлээн авсны дараа тээвэрлэлтийг эхлүүлнэ.

4.5.Авто зам, замын байгууламжийг бусад аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний тээврийн хэрэгсэлд ашиглуулах асуудлыг авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагатай зөвшилцөж шийдвэрлэх бөгөөд зам ашигласны төлбөрийг Засгийн газраас тогтоосон хэмжээнээс хэтрүүлэхгүйгээр авна.

4.6.Авто зам, замын байгууламжийн засвар, арчлалтыг гүйцэтгэх тусгай нэгж байгуулах, эсхүл тусгай зөвшөөрөл бүхий мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулсны үндсэн дээр стандарт, норм, норматив, техникийн баримт бичгийн дагуу гүйцэтгүүлэх, хөдөлгөөний аюулгүй болон ашиглалтын бэлэн байдлыг хангуулна.

4.7.Авто зам, замын байгууламж барих, ашиглах, засвар, арчлалт хийх үед байгаль орчныг хамгаалж, сөрөг нөлөөллийг бууруулах болон нөхөн сэргээлт хийх ажлыг хариуцна.

4.8.Авто зам, замын байгууламжийг ашиглах талаар гэрээнд заасан хугацаа дуусахад тухайн авто зам, замын байгууламжийн ашиглалтын бэлэн байдлыг ханган авто замын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүлээлгэж өгнө.

Тав. Бусад

5.1. Энэ журмыг зөрчсөн этгээдэд Авто замын тухай хууль болон холбогдох бусад хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 391

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Усны тухай хуулийн 31.2-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөр тооцох журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд Н.Цэрэнбатад, төлбөрийн орлогыг төсөвт төвлөрүүлэх арга хэмжээ авахыг аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нарт тус тус даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ
ЖУУЛЧЛАЛЫН САЙД**

Н.ЦЭРЭНБАТ

Засгийн газрын 2018 оны 391 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ЗӨВШӨӨРСӨН ХЭМЖЭЭНЭЭС ИЛҮҮ АШИГЛАСАН УСНЫ ТӨЛБӨР ТООЦОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ус ашигласан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага (ус ашиглагч)-д шатлан өсгөх хэлбэрээр төлбөр ногдуулах, төлбөрийн хэмжээг тогтоохтой холбогдсон харилцааг энэ журмаар зохицуулна.

1.2. Усны тухай хуулийн 10.1.6-д заасан усны нөөцөд учирсан хохирлыг үнэлэх, нөхөн төлбөр тооцохтой холбогдох харилцааг энэ журмаар зохицуулахгүй.

Хоёр. Төлбөр тооцох, төлбөрийг шатлан
өсгөх хувь хэмжээ

2.1. Илүү ашигласан усны хэмжээг тооцохдоо Усны тухай хуулийн 29.1-д заасан этгээдтэй гэрээ байгуулсан ус ашиглагчийн ашигласан

усны бодит хэмжээ болон гэрээгээр зөвшөөрсөн хэмжээний зөрүүг хувьд шилжүүлэн тооцно.

2.2. Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг тооцоходоо ус ашиглах гэрээнд заасан усны төлбөрийг илүү ашигласан усны хувь хэмжээгээр үржүүлж тооцно.

2.3. Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг дараахь томъёогоор шатлан өсгөж тооцно:

$$D = B + B \times A : 100\%$$

D-зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг шатлан өсгөсөн төлбөр (төгрөгөөр)

B-зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан ус, рашааны нөөц ашигласны төлбөр (төгрөгөөр)

A-төлбөр өсгөх хувь хэмжээ (хувиар)

2.4. Илүү ашигласан усны эзлэх хувийн жингээс хамааруулан доорх хувь хэмжээгээр төлбөрийг өсгөж тооцно.

Илүү ашигласан усны хэмжээ (хувиар)					
5 хүртэл	5-10 хүртэл	10-15 хүртэл	15-20 хүртэл	20-25 хүртэл	25-түүнээс их
Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг өсгөх хувь					
5.0	10.0	20.0	30.0	40.0	50.0

2.5. Илүү ашигласан усны төлбөр дээр шатлан өсгөсөн төлбөрийг нэмж, нийт төлбөрийг гаргана.

Гурав. Төлбөр төлөх, тайлагнах

3.1. Усны тухай хуулийн 29.1-д заасан этгээд зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усанд төлбөр ногдуулж, төлбөрийн хэмжээ болон төлбөр төлөх хугацааг заасан мэдэгдлийг төлбөр ногдуулснаас хойш ажлын 7 хоногт багтаан ус ашиглагч болон аймаг, нийслэлийн татварын албанд хүргүүлнэ.

3.2. Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг Төсвийн тухай хуульд заасны дагуу аймаг, нийслэлийн төсөвт төвлөрүүлнэ.

3.3. Энэ журмын 3.2-т заасан төлбөрийн барагдуулалтад татварын алба хяналт тавина.

3.4. Зөвшөөрсөн хэмжээнээс илүү ашигласан усны төлбөрийг барагдуулсан нь ус ашиглагчийг Зөрчлийн тухай болон бусад хууль тогтоомжид заасан хариуцлагаас чөлөөлөх үндэслэл болохгүй.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 394

Улаанбаатар
хот

Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгох журам батлах тухай

Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 5.4-т заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгох журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын 2018 оны 394 дүгээр
тогтоолын хавсралт

ЭД ХӨРӨНГИЙН ЭРХИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ГЭРЧИЛГЭЭ ОЛГОХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Иргэн, хуулийн этгээдийн эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг хуульд заасан журмын дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэснийг нотолж, эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ (цаашид “гэрчилгээ” гэх) олгоход энэ журмыг баримтална.

Хоёр. Гэрчилгээнд тусгах мэдээлэл

2.1. Газар өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд дараахь мэдээллийг тусгана:

2.1.1. газар өмчлөгч Монгол Улсын иргэний овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр, регистрийн дугаар;

2.1.2. газрын нэгж талбарын дугаар;

2.1.3. газрын байршлын хаяг, хэмжээ, зориулалт.

2.2. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд дараахь мэдээллийг тусгана:

2.2.1. өмчлөгч нь иргэн бол түүний иргэний харьяалал, овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр, регистрийн дугаар, өмчлөгчийн тоо, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний оноосон нэр, хэлбэр, регистрийн дугаар;

2.2.2. газрын нэгж талбарын дугаар;

2.2.3. эд хөрөнгийн байршлын хаяг, хэмжээ, зориулалт.

2.3. Хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээнд дараахь мэдээллийг тусгана:

2.3.1. өмчлөгч нь иргэн бол түүний иргэний харьяалал, овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр, регистрийн дугаар, оршин суугаа газрын хаяг, өмчлөгч нь хуулийн этгээд бол түүний оноосон нэр, хэлбэр, регистрийн дугаар, хууль ёсны хаяг;

2.3.2. хөдлөх эд хөрөнгийн шинж төлөв;

2.3.3. хөдлөх эд хөрөнгийн зориулалт.

2.4. Гэрчилгээнд энэ журмын 2.1, 2.2, 2.3-т заасан мэдээллээс гадна улсын бүртгэлийн дугаар, улсын бүртгэгчийн нэр, гарын үсэг, хувийн дугаар бүхий тэмдэг, олгосон орон нутаг дахь улсын бүртгэлийн газар, хэлтсийн нэр, бүртгэсэн он, сар, өдөр тус тус байна.

2.5. Энэ журмын 2.1-2.4-т заасан мэдээллийг гэрчилгээний ар талын баруун доод хэсэгт хэвлэгдэх хоёр хэмжээст бар код (QR)-д хадгална.

Гурав. Гэрчилгээ олгох

3.1. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасан журмын дагуу мэдүүлэг гаргаж, улсын бүртгэлд бүртгүүлсэн иргэн, хуулийн этгээдэд мөн хуулийн 5.3-т заасны дагуу гэрчилгээ олгоно.

3.2. Гэрчилгээг Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 5.5, 5.6, 5.7-д заасан журмын дагуу дараахь үндэслэлээр дахин олгоно:

3.2.1. гэрчилгээ ашиглах боломжгүйгээр элэгдэж хуучирсан, гэмтсэн;

3.2.2. эрхийн улсын бүртгэлийн мэдээлэлд оруулсан өөрчлөлтийн хүрээнд гэрчилгээг дахин авах хүсэлт гаргасан;

3.2.3. гэрчилгээг хаясан, эсхүл үрэгдүүлсэн талаар өмчлөгчийн өргөдөл болон гэрчилгээг хаясан, үрэгдүүлсэн тухай өдөр тутмын сонинд зарлуулсан зарыг үндэслэн гэрчилгээг хүчингүйд тооцсон улсын ерөнхий байцаагчийн шийдвэр гарсан;

3.2.4. гэрчилгээ устсан талаар тухайн эд хөрөнгийн өмчлөгч иргэн, хуулийн этгээдээс өргөдөл гаргасан, эсхүл мэргэжлийн байгууллагын акт, дүгнэлт гарсан;

3.2.5. эрхийн улсын бүртгэлийг хүчингүйд тооцсоны улмаас гэрчилгээг ашиглах боломжгүй болсон;

3.2.6. шүүх, арбитрын шийдвэрээр өмчлөх эрхийг шилжүүлэн бүртгэхэд улсын бүртгэлийн гэрчилгээг хураан авах боломжгүй болсны улмаас мэдүүлэг гаргагч өргөдөл гаргасан, эсхүл энэ талаар шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагаас албан бичиг ирүүлсэн.

3.3. Энэ журмын 3.2.1-д заасан үндэслэлээр гэрчилгээг дахин олгох тохиолдолд элэгдэж хуучирсан, эсхүл гэмтсэн гэрчилгээг мэдүүлэгт хавсаргана.

3.4. Энэ журмын 3.2.2-т заасан үндэслэлээр гэрчилгээг дахин олгох тохиолдолд Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 13.1-д заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд оруулсан өөрчлөлтийг гэрчилгээнд тусгана.

3.5. Энэ журмын 3.2.3, 3.2.6-д заасан үндэслэлээр ажлын 15 өдрийн дотор, бусад үндэслэлээр ажлын 10 өдрийн дотор гэрчилгээг дахин олгоно.

3.6. Гэрчилгээг дахин олгоход улсын бүртгэлийн дугаар өөрчлөгдөхгүй.

3.7. Гэрчилгээг мэдүүлэг гаргагч, эсхүл түүний итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчид олгоно.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 395

Улаанбаатар
хот

Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн систем, техник технологи, програм хангамжийн ерөнхий шаардлага батлах тухай

Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.9-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сангийн систем, техник технологи, програм хангамжийн ерөнхий шаардлага”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын 2018 оны 395 дугаар
тогтоолын хавсралт

УЛСЫН БҮРТГЭЛИЙН ЦАХИМ МЭДЭЭЛЛИЙН САНГИЙН СИСТЕМ, ТЕХНИК ТЕХНОЛОГИ, ПРОГРАМ ХАНГАМЖИЙН ЕРӨНХИЙ ШААРДЛАГА

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн систем нь цахим мэдээллийн сан, програм хангамж, сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмжөөс бүрдэх бөгөөд цахим мэдээллийн санг бүрдүүлэх, програм хангамжийг боловсруулах, сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмжийн шийдлийг төлөвлөхөд энэхүү журмыг баримтална.

1.2. Улсын бүртгэлийн цахим мэдээллийн сан, програм хангамж, сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмж нь дараахь ерөнхий шаардлагыг хангасан байна:

1.2.1. мэдээллийн аюулгүй байдлын удирдлагын тогтолцооны стандарт;

1.2.2. мэдээллийн аюулгүй байдлын удирдлагын үйл ажиллагааны стандарт;

1.2.3. мэдээллийн технологийн сүлжээний аюулгүй байдлын стандарт;

1.2.4. мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн удирдлагын стандарт;

1.2.5. програм хангамжийн инженерчлэлийн стандарт.

Хоёр. Цахим мэдээллийн сангийн систем

2.1. Цахим мэдээллийн сангийн системд дараахь шаардлага тавигдана:

2.1.1. Windows server, Oracle enterprise linux зэрэг үйлдлийн системийн боломжит сүүлийн хувилбарыг ашиглах;

2.1.2. Oracle database, MSSQL, MySQL зэрэг мэдээллийн сангийн технологийн боломжит сүүлийн хувилбарыг ашиглах;

2.1.3. цахим мэдээллийн сангийн системийн аюулгүй байдлыг хангахад Database Firewall, кибер халдлагыг илрүүлэх, хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх (IDS/IPS) зэрэг шинэ төхөөрөмж, системийг ашиглах;

2.1.4. цахим мэдээллийн сангийн системийн нөөцлөлтийг бүрэн (full), өөрчлөлт (differential), нэмэлт (incremental) байдлаар хийх;

2.1.5. цахим мэдээллийн сангийн системд гэнэтийн болон давагдашгүй хүчин зүйл тохиолдсон үед түүнийг сэргээх зорилгоор өөр газар байрлах нөөц төв (Disaster Recovery)-тэй байх;

2.1.6. цахим мэдээллийн сангийн системд ашиглаж байгаа технологи, програм хангамж нь албан ёсны эрхтэй байх бөгөөд үйлдвэрлэгчийн албан ёсны засвар үйлчилгээг авдаг байх;

2.1.7. бүх хэрэглэгчийн цахим мэдээллийн сангийн системд хандсан хандалт, хийсэн үйлдлийн талаарх лог бүртгэлийг (тусдаа серверт) хадгалдаг байх;

2.1.8. цахим мэдээллийн сангийн системд мэдээллийн аюулгүй байдлын эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх.

2.2. Програм хангамжид дараахь шаардлага тавигдана:

2.2.1. бүртгэлийн байгууллагын програм хангамжийн эх код нь тухайн байгууллагын өмч байх бөгөөд түүнийг нууц хамгаалах ажилтан хадгалдаг байх;

2.2.2. програм хангамж боловсруулахад хэвшмэл нэр томъёо хэрэглэх;

2.2.3. сүлжээнд болон бие даан ажиллах боломжтой байх;

2.2.4. мэдээлэл оруулах, шалгах үйлдэл автоматжсан байх;

2.2.5. хадгалалт, хамгаалалт, нууцлалын аюулгүй байдал бүрэн хангагдсан байх;

2.2.6. үйлдлийн систем болон интернет хөтөч зэрэг хэрэглээний бусад програм хангамжаас хамааралгүй байх;

2.2.7. хэрэглэгч тус бүрийг нэвтрэх нэр, нууц үгээр хангах боломжтой байх;

2.2.8. анхааруулга санамж (алдааны мэдээлэл)-тай байх;

2.2.9. гарын авлага програмд уншигдах байдлаар бэлтгэгдсэн байх;

2.2.10. програм хангамжийн интерфэйс (GUI) монгол хэлээр байх.

2.3. Сүлжээ, техник, тоног төхөөрөмжид дараахь шаардлага тавигдана:

2.3.1. цахим мэдээллийн сангийн системийн сервер нь дэвшилтэт технологийн хамгийн сүүлийн үеийн хувилбарыг ашиглахыг эрмэлзэх бөгөөд техникийн үзүүлэлт нь хамгийн багадаа дараахь шаардлагыг хангасан байна:

Төхөөрөмжийн нэр	Үзүүлэлт
Processor	Up to four Intel® Xeon® SP, up to 28 cores
Memory	Up to 64 GB
I/O & Ports	Network daughter card options 4x 1Gb
HDD	2 TB SAS, SSD x 5

2.3.2. цахим мэдээллийн сангийн системийн хадгалах төхөөрөмж нь дэвшилтэт технологийн хамгийн сүүлийн үеийн хувилбарыг ашиглахыг эрмэлзэх бөгөөд техникийн үзүүлэлт нь хамгийн багадаа дараахь шаардлагыг хангасан байна:

Төхөөрөмжийн нэр	Үзүүлэлт
Processor	Single Intel® Xeon® 1.7G,
Memory	32 GB Mem, Entry Config
HDD	2TB SAS, SSD x 12

2.4. Сүлжээний зохион байгуулалт, дэд бүтцэд дараахь шаардлага тавигдана:

2.4.1. бүртгэлийн сүлжээг дотоод болон гадаад (интернэт) гэж физик түвшинд хуваан зохион байгуулах;

2.4.2. сүлжээний зохион байгуулалтыг аюулгүй байдлын түвшингээр нь гурван бүсэд хуваах:

2.4.2.1. нэгдүгээр түвшин-бүртгэлийн дотоод сүлжээ (inside);

2.4.2.2. хоёрдугаар түвшин-хосолсон сүлжээ (DMZ);

2.4.2.3. гуравдугаар түвшин-интернэт сүлжээ (outside)

- www.burtgel.mn
- burtgel.gov.mn
- opendata.burtgel.gov.mn
- email.gov.mn
- intranet.gov.mn.

2.4.3. бүртгэлийн байгууллагын дотоод сүлжээнд утасгүй сүлжээний технологийг ашиглахгүй байх;

2.4.4. сүлжээний хэвийн ажиллагаа, аюулгүй байдлын нэгдсэн хяналт, мониторингийн системтэй байх;

2.4.5. улсын бүртгэлийн байгууллага, түүний орон нутаг дахь газар, хэлтэс, тасаг сүлжээний топологи зурагтай байх.

Гурав. Бусад

3.1. Бүртгэлийн байгууллагын цахим мэдээллийн сангийн системд ашиглагдаж байгаа компьютерийн үйлдлийн систем, сүлжээний нэгдсэн хяналт, мониторингийн системийн хорт кодоос хамгаалах програм хангамж нь албан ёсны эрхтэй байх бөгөөд хариуцсан ажилтан хүчинтэй байх хугацааг хянана.

3.2. Цахим мэдээллийн санд холбогдсон компьютерийг гадны ямар нэгэн сүлжээ болон интернетэд холбохгүй, компьютерт тоглоом, кино, дуу, клип, дүрс агуулсан бусад файл суулгахгүй, бусад ажилтныг сүлжээнд холбохгүй байна.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 396

Улаанбаатар
хот

Дүрэм батлах тухай

Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 6.4, 6.6-д заасныг тус тус үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Монгол Улсын иргэний үнэмлэхийн дүрэм”-ийг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Иргэний үнэмлэхийн тодорхойлолт, дүрмийг шинэчлэн батлах тухай” Засгийн газрын 2011 оны 11 дүгээр сарын 24-ний өдрийн 338 дугаар тогтоолын 2 дугаар хавсралтыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

3. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын 2018 оны 396 дугаар
тогтоолын хавсралт

МОНГОЛ УЛСЫН ИРГЭНИЙ ҮНЭМЛЭХИЙН ДҮРЭМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Монгол Улсын иргэний үнэмлэх (цаашид “иргэний үнэмлэх” гэх) олгох, эзэмших, хадгалахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад энэ дүрмийг дагаж мөрдөнө.

1.2. Иргэний үнэмлэх нь Монгол Улсын иргэн болохыг гэрчлэх бичиг баримт байна.

1.3. Иргэний үнэмлэх нь улсын бүртгэл, төрөлжсөн бүртгэлийн мэдээллийн санд нэвтрэх түлхүүр болно.

1.4. Иргэний үнэмлэхэд тухайн иргэний дараахь мэдээлэл байна:

- 1.4.1. иргэний цээж зураг;
- 1.4.2. овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр;
- 1.4.3. төрсөн он, сар, өдөр;
- 1.4.4. регистрийн дугаар;
- 1.4.5. хүйс;
- 1.4.6. олгосон байгууллагын нэр;
- 1.4.7. олгосон он, сар, өдөр;
- 1.4.8. хүчинтэй байх хугацаа;
- 1.4.9. иргэний оршин суугаа газрын хаяг;
- 1.4.10. иргэний бүртгэлийн дугаар.

1.5. Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 6.6-д заасны дагуу иргэний үнэмлэхийн санах ой (чип)-д энэ дүрмийн 1.4-т зааснаас гадна иргэний дараахь хувийн мэдээллийг тэмдэглэнэ:

1.5.1. иргэний оршин суугаа газрын хаягийн мэдээллийн өөрчлөлт;

1.5.2. төрсөн газар (аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг);

1.5.3. биеийн давхцахгүй өгөгдөл (гарын хурууны хээ)-ийн мэдээлэл;

1.5.4. иргэний цахим гарын үсэг;

1.5.5. иргэний үнэмлэхийн дугаар.

1.6. Иргэний үнэмлэхийг сольж, эсхүл дахин олгоход иргэний бүртгэлийн дугаарыг өөрчлөхгүй.

Хоёр. Иргэний үнэмлэх олгох, эзэмших, хадгалах

2.1. Иргэний үнэмлэхийг 16 насанд хүрсэн, Монгол Улсын иргэн (цаашид “иргэн” гэх)-д анх удаа олгоно.

2.2. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Монгол Улсын харьяат болсон, эсхүл Монгол Улсын иргэний харьяаллаа сэргээн тогтоолгосон иргэнд иргэний үнэмлэх олгоно.

2.3. Энэ журмын 2.1, 2.2-т заасан иргэн иргэний үнэмлэх авахдаа биеийн давхцахгүй өгөгдөл (гарын хурууны хээ)-ийн бүртгэлд бүртгүүлнэ.

2.4. Дараахь тохиолдолд иргэнд иргэний үнэмлэхийг сольж олгоно:

2.4.1. иргэн 25 нас, 45 нас хүрч иргэний биеийн давхцахгүй өгөгдөл (гарын хурууны хээ)-ийн бүртгэлд дахин бүртгүүлсэн;

2.4.2. овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр, төрсөн он, сар, өдөр, регистрийн дугаар, хүйс өөрчлөгдсөн, эсхүл дүр төрхийн өөрчлөлт орсон.

2.5. Иргэн иргэний үнэмлэхээ гээсэн, үрэгдүүлсэн, гэмтээсэн тохиолдолд тухайн иргэний биечлэн гаргасан өргөдөл, эсхүл 18 насанд хүрээгүй хүний иргэний үнэмлэхийг эцэг (эх), асран хамгаалагч, харгалзан дэмжигч, эсхүл хүүхдийг асран хүмүүжүүлэх байгууллагын төлөөлөгчийн өргөдөл, хяналтын улсын байцаагчийн шийдвэрт үндэслэн иргэний үнэмлэх дахин олгоно.

2.6. Иргэний үнэмлэхийг тухайн иргэн өөрөө эзэмшинэ.

2.7. Иргэн иргэний үнэмлэх эзэмшихэд дараахь үүрэг хүлээнэ:

2.7.1. иргэний үнэмлэхийг цэвэр гамтай эзэмших, хадгалах;

2.7.2. оршин суугаа газрын хаягаа өөрчлөх тохиолдолд харьяалагдах сум, хорооны улсын бүртгэгчид хандан шилжилт хөдөлгөөний бүртгэлд бүртгүүлж, иргэний үнэмлэхийн санах ой (чип)-д байнга оршин суух газрын хаягийн мэдээллээ тэмдэглүүлэх.

2.8. Иргэний эрх зүйн чадамжгүй болох нь шүүхээр тогтоогдсон иргэний иргэний үнэмлэхийг түүний хууль ёсны асран хамгаалагч хадгална.

2.9. Асрамжийн байгууллагад амьдарч байгаа иргэн иргэний үнэмлэхээ тухайн асрамжийн байгууллагын захиргаанд хадгалуулж болно.

2.10. Шүүхийн шийтгэх тогтоолоор хорих ял оногдуулсан иргэний иргэний үнэмлэхийг шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагад хүргүүлэх бөгөөд тухайн иргэний иргэний үнэмлэхийг хоригдож байгаа хорих анги хадгална.

2.11. Шүүхийн шийтгэх тогтоолоор оногдуулсан хорих ялын хугацаа дууссан, хорих ялыг өөр төрлийн ялаар сольсон, хорих ялаас өвчний учир чөлөөлөгдсөн, өршөөл, уучлал үзүүлсэн, хорих ялаас хугацаанаас өмнө суллагдсан, шүүхээс хэргийг хэрэгсэхгүй болгосон, цагаатгасан тохиолдолд тухайн иргэнд иргэний үнэмлэхийг буцаан өгнө.

2.12. Шүүхийн шийдвэрээр баривчлах шийтгэл оногдуулсан, эсхүл албадан эмчилгээ хийлгэж байгаа иргэний иргэний үнэмлэхийг тухайн баривчлах байр, албадан эмчилгээ хийх байгууллагын захиргаа хураан авч, шүүхийн шийдвэрт заасан хугацаа дуусмагц тухайн иргэнд буцаан өгнө.

2.13. Улсын бүртгэлийн байгууллага нас барсны бүртгэлд бүртгэгдсэн иргэний иргэний үнэмлэхийг хүчингүй болгож, гэр бүлийн гишүүн, эсхүл төрөл, садангийн хүн авах хүсэлт гаргавал түүнд хадгалуулахаар өгч болно.

Гурав. Бусад

3.1. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Монгол Улсын харьяатаас гарсан хүний иргэний үнэмлэхийг харьяатын асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага хураан авч 14 хоногийн дотор, хилийн чанад дахь Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар хураан авсан тохиолдолд 30 хоногийн дотор улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлнэ.

3.2. Иргэн нь иргэний үнэмлэхийг гэмтээх, бусдад барьцаалуулах, хууль тогтоомжид зааснаас бусад этгээд бусдын үнэмлэхийг төвлөрүүлэн хадгалах, барьцаалж авах, гэмтээх, ашиглахыг хориглоно.

3.3. Гээгдсэн иргэний үнэмлэхийг олсон хүн түүнийг 72 цагийн дотор улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын орон нутаг дахь газар, хэлтэс, тасагт мэдэгдэж, хүлээлгэн өгнө.

3.4. Хадгалж байгаа иргэний үнэмлэхийг гээсэн, үрэгдүүлсэн, түүний хүчинтэй байдлыг алдагдуулсан энэ дүрмийн 2.8-2.12-т заасан иргэн, байгууллагад холбогдох хууль тогтоомжид заасны дагуу хариуцлага хүлээлгэнэ.

3.5. Иргэний үнэмлэхийн олголт, иргэний үнэмлэхийн санах ой (чип) дахь мэдээлэлд улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, түүний орон нутаг дахь газар, хэлтэс, тасаг хяналт тавина.

3.6. Иргэний үнэмлэх олгох, эзэмших, хадгалахтай холбогдон гарсан өргөдөл, гомдлыг улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллага, түүний орон нутаг дахь газар, хэлтэс, тасаг холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу шийдвэрлэнэ.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2018 оны 12 дугаар
сарын 26-ны өдөр

Дугаар 397

Улаанбаатар
хот

Журам батлах тухай

Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 4.2, 4.5 дахь хэсгийг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. “Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэл хөтлөх журам”-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. Энэ тогтоолын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Ц.Нямдоржид даалгасугай.

**МОНГОЛ УЛСЫН
ЕРӨНХИЙ САЙД**

У.ХҮРЭЛСҮХ

**ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД
ХЭРГИЙН САЙД**

Ц.НЯМДОРЖ

Засгийн газрын 2018 оны 397 дугаар
тогтоолын хавсралт

ЭД ХӨРӨНГИЙН ЭРХИЙН УЛСЫН БҮРТГЭЛ ХӨТЛӨХ ЖУРАМ

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэл (цаашид “эрхийн улсын бүртгэл” гэх)-ийг хөтлөхөд энэ журмыг баримтална.

1.2. Иргэний хуулийн 84.3-т заасан үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг нотлох баримт

бичгийг үндэслэн хууль болон энэ журамд заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

1.3. Хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх, түүнтэй холбоотой бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхэд энэ журмын нийтлэг зохицуулалтыг баримтлах бөгөөд өмчлөгчийн байнга оршин суугаа газрын нутаг дэвсгэрийн харьяаллаар бүртгэнэ.

1.4. Хөдлөх эд хөрөнгө болон эдийн бус хөрөнгийн барьцааны мэдэгдлийг бүртгэхэд Хөдлөх эд хөрөнгө болон эдийн бус хөрөнгийн барьцааны тухай хуульд заасан журмыг баримтална.

Хоёр. Эрхийн улсын бүртгэл хөтлөх дараалал

2.1. Улсын бүртгэгч эрхийн улсын бүртгэлийг дор дурдсан дарааллын дагуу хөтөлнө:

2.1.1. эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх тухай иргэн, хуулийн этгээдээс гаргасан мэдүүлгийг цаасан, эсхүл цахим хэлбэрээр хүлээн авах, эсхүл хуульд заасан үндэслэлээр хүлээн авахаас татгалзах;

2.1.2. мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан баримт бичгийн үнэн зөвийг нотлох, шаардлагатай тохиолдолд баримтыг холбогдох иргэн, хуулийн этгээдээс гаргуулан авах;

2.1.3. баримт бичгийг шаардлагатай тохиолдолд эх хувиас хуулбарлан авч болох бөгөөд хуулбарт “Эх хувиас хуулбарлав” тэмдэг дарж, хувийн хэрэгт хавсаргах;

2.1.4. хүлээн авсан мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан нотлох баримтын бүрдлийг хянаж, мэдүүлэг дэх мэдээлэл, нотлох баримтыг цахим мэдээлийн санд бүрэн гүйцэд, үнэн зөв оруулах;

2.1.5. мэдүүлэг дэх эд хөрөнгийн байршлын хаяг, өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчийн регистрийн дугаар, газрын нэгж талбарын дугаараар цахим мэдээллийн сангаас хайлт хийж, мэдүүлэгт дурдсан эрх нь эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн эсэхийг нягтлан шалгах;

2.1.6. өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагч нь иргэн бол иргэний улсын бүртгэлийн мэдээллийн сангаас, хуулийн этгээд бол хуулийн

этгээдийн улсын бүртгэлийн мэдээллийн сангаас холбогдох мэдээллийг тус тус шалгах;

2.1.7. газрын кадастрын мэдээллийг Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн санд нэвтэрч шалгах бөгөөд уг санд нэвтрэх боломжгүй тохиолдолд холбогдох баримт бичгийн хуулбарыг мэдүүлэг гаргагчаас авах;

2.1.8. эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэгдсэн эд хөрөнгийг дараагийн бүртгэл хийхэд өмнөх бүртгэлд үүрэг ногдуулсан хэлцэл бүртгэгдсэн эсэх, тусгай болон урьдчилсан тэмдэглэл хийгдсэн эсэхийг нягтлан шалгах;

2.1.9. хуульд заасан шаардлага хангасан тохиолдолд эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх.

2.2. Хөдлөх эд хөрөнгө болон түүнтэй холбоотой эрхийн улсын бүртгэлийг энэ журмын 2.1.1, 2.1.4, 2.1.6, 2.1.8-д зааснаас гадна дор дурдсан дарааллын дагуу хөтөлнө:

2.2.1. хөдлөх эд хөрөнгийн нэг бүрийн, эсхүл төрлийн шинжээр цахим мэдээллийн сангаас хайлт хийх;

2.2.2. хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөгч нь иргэн бол иргэний регистрийн дугаараар, хуулийн этгээд бол хуулийн этгээдийн регистрийн дугаараар цахим мэдээллийн сангаас хайлт хийх.

Гурав. Мэдүүлэг хүлээн авах

3.1. Улсын бүртгэгч нь иргэн, хуулийн этгээд (цаашид “мэдүүлэг гаргагч” гэх)-ээс Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд заасны дагуу гаргасан мэдүүлгийг хүлээн авахдаа дараахь ажиллагааг хийж гүйцэтгэнэ:

3.1.1. мэдүүлэг гаргагч мэдүүлгийг асуултын дагуу бүрэн гүйцэд бөглөсөн эсэх, мэдүүлэгт хавсаргавал зохих нотлох баримтыг хавсаргасан эсэхийг нягтлан шалгах;

3.1.2. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 8 дугаар зүйлд заасны дагуу мэдүүлгийг хүлээн авахаас

татгалзах үндэслэл байхгүй тохиолдолд мэдүүлгийг хүлээн авч, холбогдох мэдээллийг цахим мэдээллийн санд оруулах.

3.2. Мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч мэдүүлгийг цаасан хэлбэрээр ирүүлсэн тохиолдолд улсын бүртгэгч түүнд хавсаргасан нотлох баримтыг хянаж, хуульд заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд ажлын 5 өдрийн дотор эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

3.3. Мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч мэдүүлгийг цахим хэлбэрээр ирүүлэх тохиолдолд улсын бүртгэлийн байгууллагын цахим хуудаст байршуулсан мэдүүлгийн хуудсыг ашиглана.

3.4. Мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч мэдүүлгийг цахим хэлбэрээр ирүүлсэн тохиолдолд улсын бүртгэгч мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан нотлох баримтын бүрдлийг хянаж, хуульд заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэх тухай хариу мэдэгдлийг ажлын 5 өдрийн дотор илгээнэ.

3.5. Энэ журмын 3.4-т заасан мэдэгдэл хүлээн авсан мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч нь Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 7.13-т заасан хугацаанд холбогдох нотлох баримтын эх хувийг улсын бүртгэлийн байгууллагад цаасан хэлбэрээр ирүүлж бүртгүүлнэ.

3.6. Мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч энэ журмын 3.4-т заасан хугацаанд холбогдох нотлох баримтын эх хувийг ирүүлээгүй тохиолдолд цахим мэдээллийн санд бүртгээгүй талаар тэмдэглэл хийж, энэ тухай мэдүүлэг ирүүлсэн цахим хаягаар хариу мэдэгдэнэ.

Дөрөв. Мэдүүлэг хүлээн авахаас татгалзах

4.1. Улсын бүртгэгч нь иргэн, хуулийн этгээдээс гаргасан мэдүүлгийг энэ журмын 2.1.4, 2.1.5, 2.1.6, 2.1.7, 2.1.8, 3.1.1-д заасны дагуу нягтлан шалгахад Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 8.1-д заасан татгалзах үндэслэл байвал энэ тухай мэдүүлэг гаргагчид тайлбарлаж, мэдүүлгийг хүлээн авахаас татгалзсан хариуг өгч, мэдүүлэг болон холбогдох баримт бичгийг буцаана.

4.2. Мэдүүлэг гаргагч, гэрээний дагуу мэдээлэл нийлүүлэх нотариатч мэдүүлгийг цахим хэлбэрээр ирүүлсэн тохиолдолд улсын бүртгэгч мэдүүлэг, түүнд хавсаргасан нотлох баримтын бүрдлийг хянаж, эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзсан тохиолдолд үндэслэл бүхий мэдэгдлийг ажлын 5 өдрийн дотор мэдүүлэг ирүүлсэн цахим хаягаар илгээнэ.

4.3. Улсын бүртгэгч энэ журмын 4.2-д заасны дагуу мэдүүлгийг хүлээн авахаас татгалзсан тохиолдолд мэдүүлэгт тэмдэглэл хийхгүй.

Тав. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг анх удаа бүртгэх

5.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд анх удаа бүртгэхэд Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

5.2. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд анх удаа бүртгэхэд газрын нэгж талбарын дугаарт үндэслэж, нэг хувийн хэрэг нээж, нэг бүрдлээр бүртгэнэ.

5.3. Газраас бусад үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгө байрлах газрыг өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрх олгосон шийдвэрт тусгасан зориулалтын дагуу бүртгэнэ.

5.4. Эрхийн улсын бүртгэлд эзэмших, ашиглах зориулалтаар бүртгэгдсэн газрыг өмчлүүлэх шийдвэрийг өмчлөх эрхийг өмнө олгосон улсын бүртгэлийн дугаарт бүртгэнэ.

5.5. Нийтийн зориулалттай орон сууц болон дундаа хэсгээр өмчлөх үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг тухайн үл хөдлөх эд хөрөнгийн доорх болон орчны газрын нэгж талбарын дугаарт үндэслэн бүртгэж, дундаа хэсгээр өмчлөгч бүрд ногдох хэсэг тус бүрээр хувийн хэрэг хөтөлнө.

5.6. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10.6.1-д заасны дагуу дараахь баримт бичгийг мэдүүлэгт хавсаргана:

5.6.1. төрөөс хувьчилсан орон сууцны өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд орон сууц өмчлөх эрхийн гэрчилгээ, өмчлөгчөөр тогтоосон эрх бүхий этгээдийн шийдвэрийн эх хувь;

5.6.2. хоёр болон түүнээс олон этгээд хөрөнгө оруулсан, эсхүл хоёр болон түүнээс олон захиалагчтай үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд эрх ашиг нь хөндөгдөж болох этгээдийн нотариатаар гэрчлүүлсэн зөвшөөрөл;

5.6.3. барьж дуусаагүй барилгын өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд тухайн барилгын гүйцэтгэлийг гүйцэтгэгчийн болон өмчлөгчийн тодорхойлсон баримт.

5.7. Захиалгаар барьж дууссан барилгын дундаа хэсгээр өмчлөгч бүрт ногдох хэсгийн өмчлөх эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхэд мэдүүлэг гаргагчийн ирүүлсэн нотлох баримтыг захиалагчийн нэрс, тэдгээрийн оруулсан хөрөнгийн болон ногдох талбайн хэмжээ, байршлын хаяг, хэлцлийн мэдээллийг тусгасан захиалагчдын нэрсийн жагсаалт, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах комиссын дүгнэлттэй тулгаж нягтална.

5.8. Улсын бүртгэлийн байгууллага Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд заасан чиг үүргийн хүрээнд энэ журмын 5.7-д заасан нэрсийн жагсаалт, барилга байгууламжийг ашиглалтад оруулах комиссын дүгнэлтийг холбогдох этгээдээс авна.

Зургаа. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн шилжилтийг бүртгэх

6.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эд хөрөнгийн бусад эрхийн шилжилтийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхэд Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан журмыг баримтална.

6.2. Гэрээ, хэлцлийн үндсэн дээр үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжсэнийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхэд дараахь шаардлагыг хангасан байна:

6.2.1. үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх шилжүүлэх гэрээ, хэлцэлд хуульд заасан нөхцөл бүрэн тусгагдсан байх;

6.2.2. хуульд заасны дагуу хамтран өмчлөгчийн зөвшөөрлийг авсан байх;

6.2.3. өмчилж авсан газрын зарим хэсгийг шилжүүлсэн тохиолдолд өөр этгээдэд шилжиж байгаа болон тухайн өмчлөгчид үлдэж байгаа газрын кадастрын зургийг гэрээнд хавсаргасан байх;

6.2.4. барилга байгууламжийн зарим хэсгийг шилжүүлсэн тохиолдолд тухайн эд хөрөнгийн өөр этгээдэд шилжиж байгаа болон тухайн өмчлөгчид үлдэж байгаа хэсгийг зураг төсөлд тусгаж, талууд гарын үсэг зурсан байх бөгөөд энэ нь гэрээний салшгүй хэсэг байх;

6.2.5. үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх шилжүүлэх гэрээнд болзол тавьсан, эсхүл гэрээний үүргийг хэсэгчлэн биелүүлэхээр заасан тохиолдолд эрхээ шилжүүлж байгаа этгээдийн зөвшөөрлийг авсан байх;

6.2.6. энэ журмын 6.2.5-д заасан зөвшөөрлийг хуулийн этгээд бол тухайн хуулийн этгээдийн эрх бүхий этгээдийн гарын үсэг, тамга, тэмдгээр, иргэн бол тухайн иргэний гарын үсгийг хуульд зааснаар гэрчлүүлж баталгаажуулсан байх;

6.2.7. гэрээ, хэлцэлд төлөөллөөр оролцсон тохиолдолд итгэмжлэлийг авсан байх.

6.3. Барьж дуусаагүй барилгаар бүртгэгдсэн үл хөдлөх эд хөрөнгөөс зарим хэсгийг бүрэн гүйцэтгэлтэйгээр шилжүүлэн авсан гэрээ, хэлцлийг үндэслэн өмчлөх эрхийг салгаж бүртгэхэд гүйцэтгэлийн хувийг анхны бүртгэлд тусгаж, үл хөдлөх эд хөрөнгийн хувь, хэмжээний өөрчлөлтийг эрхийн улсын бүртгэлд оруулсны дараа бүртгэнэ.

6.4. Өв залгамжлалаар эд хөрөнгө өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжсэнийг өв залгамжлах эрхийн гэрчилгээг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ.

6.5. Шүүх, арбитрын шийдвэр, албадан дуудлага худалдаа, барьцааны зүйлээс үүргийн гүйцэтгэл хангуулах замаар үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжсэнийг бүртгэхдээ Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 11.3, 11.4, 11.5, 11.6-д заасан журмыг баримтална.

6.6. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх өөр этгээдэд шилжсэнийг бүртгүүлэхэд өмчлөгч нь гадаад улсад байгаа тохиолдолд тухайн улсад байгаа Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газрын эрх бүхий этгээдийн, эсхүл консулын гэрчилсэн итгэмжлэлийг эх хувиар, эх хувиар авах боломжгүй тохиолдолд гадаад харилцааны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагын Консулын газрын тамга бүхий хуулбарыг мэдүүлэгт хавсаргана.

6.7. Өмчлөгч нь Монгол Улсын Дипломат төлөөлөгчийн газар байхгүй улсад байгаа тохиолдолд тухайн улсын нотариатчийн гэрчилсэн итгэмжлэл болох “Гадаад албан ёсны баримт бичгийг баталгаажуулах шаардлагыг халах тухай конвенц”-д Монгол Улс нэгдэн орсныг соёрхон батлах тухай хуулийн дагуу олгогдсон “Апостиль” гэрчилгээ болон албан ёсны орчуулгаар баталгаажсан холбогдох бусад баримт бичгийг мэдүүлэгт хавсаргана.

Долоо. Эзэнгүй үл хөдлөх эд хөрөнгийн эрхийн
улсын бүртгэл хөтлөх

7.1. Эзэнгүй үл хөдлөх эд хөрөнгийг олж авсан этгээд Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 12 дугаар зүйлд заасны дагуу мэдүүлэг гаргаж болох бөгөөд мэдүүлэгт Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10.6.3, 10.6.5, 10.6.6, 10.6.7-д заасан нотлох баримтыг хавсаргана.

7.2. Эзэнгүй үл хөдлөх эд хөрөнгийг олж авсан этгээд энэ журмын 22.4-т заасны дагуу урьдчилсан тэмдэглэл хийлгэж бүртгүүлснээс хойш 15 жилийн хугацаанд уг үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөгчийн адил эзэмшиж, дээрх хугацаа дууссанаар уг үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөх эрхээ эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхээр мэдүүлэг гаргасан бол улсын бүртгэгч Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 12.5 дахь хэсэгт заасны дагуу урьдчилсан тэмдэглэл хийсэн эрхийн улсын бүртгэлд өөрчлөлт оруулан, өмчлөх эрхийг бүртгэж, үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийн гэрчилгээ олгоно.

Найм. Эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах

8.1. Улсын бүртгэгч Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлд заасан үндэслэл, журмын дагуу эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

8.2. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 13.2-т зааснаас гадна үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ, үнэ, гүйцэтгэл өөрчлөгдсөнийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэх мэдүүлэгт дараахь нотлох баримтыг хавсаргана:

8.2.1. үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ бодит байдлаас зөрүүтэй бүртгэгдсэн, эсхүл төрөөс хувьчилсан орон сууцны “ашигтай талбай”-гаар тооцсон хэмжээг нийт талбайн хэмжээгээр тооцон өөрчилж

байгаа тохиолдолд барилгын зураг төсөл, хэмжилт хийх эрх бүхий байгууллагын дүгнэлт, тусгай зөвшөөрлийн гэрчилгээний хуулбар;

8.2.2. аймаг, нийслэл, сумын Засаг даргын захирамжаар өмчлүүлсэн газрын хэмжээ өөрчлөгдсөн тохиолдолд тухайн шатны Засаг даргын захирамж, газрын төлөв байдал, чанарын улсын хянан баталгааны дүгнэлт;

8.2.3. үл хөдлөх эд хөрөнгийн хэмжээ өөрчлөгдсөн бол зураг төсөл;

8.2.4. үл хөдлөх эд хөрөнгийн үнэ өөрчлөгдсөн бол хөрөнгийн үнэлгээ хийх эрх бүхий этгээдээр үнэ тогтоолгосон баримт бичиг;

8.2.5. барьж дуусаагүй барилгаар бүртгэгдсэн нийтийн зориулалттай орон сууцны барилгыг барьж дуусгасан бол ашиглалтад хүлээж авсан комиссын дүгнэлт.

8.3. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн зориулалт өөрчлөгдсөнийг дор дурдсан нотлох баримтыг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ:

8.3.1. иргэний өмчийн газар дээр барьсан барилга байгууламжийн тухайд өмчлөгчийн гаргасан тодорхойлолт;

8.3.2. зориулалтыг тусгасан барилга байгууламж барих, ашиглалтад оруулахтай холбоотой нотлох баримт бичиг.

8.4. Энэ журмын 8.3-т заасан бүртгэл хийхэд шаардлагатай бол холбогдох хуульд заасан эрх бүхий албан тушаалтны зохих шийдвэр, дүгнэлтийг шаардаж болно.

8.5. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн байршлын хаяг өөрчлөгдсөнийг хуульд заасан эрх бүхий этгээдийн шийдвэрийг үндэслэн бүртгэнэ.

8.6. Үл хөдлөх эд хөрөнгийг өмчлөгч иргэний регистрийн дугаар, овог, эцэг (эх)-ийн нэр, өөрийн нэр, хуулийн этгээдийн оноосон нэр, улсын бүртгэлийн дугаар, регистрийн дугаар өөрчлөгдсөнийг улсын бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн санд үндэслэн бүртгэнэ.

8.7. Газрын нэгж талбарын дугаар өөрчлөгдсөнийг газрын мэдээллийн санд бүртгэгдсэн, эрх бүхий этгээдийн баталгаажуулсан газрын кадастрын зургийг үндэслэн бүртгэнэ.

8.8. Үл хөдлөх эд хөрөнгө оршин байгаа аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн нутаг дэвсгэрийн харьяалал өөрчлөгдөж, хувийн хэргийг Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 13.4-т заасны дагуу харьяаллын дагуу шилжүүлэхдээ улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын даргын шийдвэрийг үндэслэнэ.

8.9. Иргэний хуулийн 183.2-т заасны дагуу бүртгүүлэх эрхгүй этгээдийн нэрээр хийлгэсэн бүртгэлийн үр дүнд эрх болон эрх зүйн байдлын хувьд хохирч байгаа этгээд бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахыг шаардсаныг уг этгээд хүлээн зөвшөөрсөн тохиолдолд энэ тухай нотлох баримт бичиг болон улсын байцаагчийн дүгнэлтийг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна.

8.10. Иргэний хуулийн 183.3-т заасны дагуу гаргасан өргөдлийг шалгах явцад улсын бүртгэлд бичигдсэн тэмдэглэл буруу, ташаа болох нь тогтоогдвол улсын байцаагчийн дүгнэлт, эсхүл шүүхийн шийдвэрээр эрхийн улсын бүртгэлд нэмэлт, өөрчлөлт оруулна. Энэхүү нэмэлт, өөрчлөлтийг тухайн эд хөрөнгийн өмчлөх эрх шилжээгүй, хуульд заасан тусгай тэмдэглэл хийгдээгүй тохиолдолд хийнэ.

Ес. Эрхийн улсын бүртгэлийг хаах

9.1. Иргэн, хуулийн этгээдийн өргөдөл, хүсэлт, нотлох баримтыг үндэслэн улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын дарга Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14.1-д заасан үндэслэлээр эрхийн улсын бүртгэлийг хаах шийдвэр гаргана.

9.2. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14.1.4, 14.1.5-д заасан үндэслэлээр эрхийн улсын бүртгэлийг хаахдаа улсын байцаагчийн дүгнэлтийг үндэслэнэ.

9.3. Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийн 31.1.2-д заасан үндэслэлээр иргэний газар өмчлөх эрхийн улсын бүртгэлийг хаахдаа газар өмчлөх эрхээсээ татгалзсан иргэний хүсэлтийн дагуу гаргасан Засаг даргын захирамжийг үндэслэнэ.

Арав. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн бусад эрхийн улсын бүртгэл хөтлөх

10.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн дараахь бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэнэ:

10.1.1. ипотек (барьцаа)-ийн;

10.1.2. түрээсийн;

10.1.3. сервитутын;

10.1.4. узуфруктын;

10.1.5. бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийн;

10.1.6. усан замын тээврийн хэрэгсэл, агаарын хөлгийн санхүүгийн түрээс (лизинг)-ийн гэрээний эрхийн;

10.1.7. батлан даалтын;

10.1.8. газар эзэмших, ашиглах эрхийн.

10.2. Энэ журмын 10.1-д заасан эрхийн улсын бүртгэлийг хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 15-28 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

10.3. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн бусад эрхийг бүртгүүлэх мэдүүлэгт гэрээний эх хувийг хавсаргана.

10.4. Улсын бүртгэгч үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн бусад эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэсэн тохиолдолд гэрээнд эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэснийг нотлон хувийн дугаар бүхий тэмдэг дарж, холбогдох мэдээллийг тусгасан маягтыг хувийн хэрэгт хавсаргана.

10.5. Энэ журмын 10.4-т заасны дагуу бүртгэсэн гэрээг мэдүүлэг гаргагчид буцаан өгнө.

10.6. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн бусад эрх дуусгавар болсныг бүртгэхдээ гэрээгээр хүлээсэн үүрэг хангагдсан талаарх нотлох баримтыг үндэслэнэ.

10.7. Үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхтэй холбоотой үл хөдлөх эд хөрөнгийн бусад эрхэд үүрэг ногдуулсан хэлцэл бүртгэгдсэн бол эрх ашиг нь хөндөгдөж болох этгээдийн бичгээр гаргасан зөвшөөрлийг авч, хувийн хэрэгт хавсаргана.

Арван нэг. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцаа
(ипотек)-ны бүртгэл хөтлөх

11.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны эрхийг бүртгэхдээ Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйл, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийг тус тус баримтална.

11.2. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлд заасан шаардлагыг хангаагүй гэрээг мөн хуулийн 12.2-т заасныг үндэслэн эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзана.

11.3. Эрхийн улсын бүртгэлд тус тусдаа бүртгэгдсэн хоёр ба түүнээс олон тооны үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалсан гэрээг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхэд улсын бүртгэлийн дугаар тус бүрээр мэдүүлэг гаргах бөгөөд гэрээний эх хувь, үйлчилгээний хөлс төлсөн баримтын эх хувийг хуулбарлан мэдүүлэгт хавсаргаж болно.

11.4. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн давхар барьцааг Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 33 дугаар зүйлд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянаж бүртгэнэ.

11.5. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 17.1.2-т заасны дагуу барьцаалбарт өөрчлөлт орсон тохиолдолд шинэ барьцаалбар үйлдэж, хүчингүй болгосон хуучин барьцаалбарын эх хувийг хураан авч, хувийн хэрэгт хавсаргана.

11.6. Барьцаалбарыг гэсэн, үрэгдүүлсэн тохиолдолд Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуулийн 19.1.2-т заасан шүүхийн шийдвэрийг авч, хувийн хэрэгт хавсаргана.

11.7. Барьцаалбартай барьцааны гэрээг дуусгавар болгон бүртгэхэд барьцаалбарын эх хувийг хураан авч, хувийн хэрэгт хавсаргана.

Арван хоёр. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн түрээсийн
бүртгэл хөтлөх

12.1. Үл хөдлөх эд хөрөнгийн түрээсийн бүртгэл хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

12.2. Түрээсийн гэрээг бүртгэхэд мэдүүлэгт дараахь нотлох баримтыг хавсаргана:

12.2.1. түрээсийн гэрээ;

12.2.2. нэгээс дээш өмчлөгчтэй бол өмчлөгч тус бүрийн зөвшөөрөл;

12.2.3. түрээслэх эд хөрөнгөд үүрэг ногдуулсан хэлцэл бүртгэгдсэн бол эрх ашиг нь хөндөгдөж болох этгээдийн бичгээр гаргасан зөвшөөрөл.

Арван гурав. Сервитутын бүртгэл хөтлөх

13.1. Сервитутын бүртгэлийг хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 23 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

13.2. Сервитутыг гэрээ, хэрэв нийтийн сервитут тогтоосон бол сум, дүүргийн Засаг даргын шийдвэрийг үндэслэн бүртгэнэ.

Арван дөрөв. Узуфруктын бүртгэл хөтлөх

14.1. Узуфруктын бүртгэл хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасан журмыг баримтална.

14.2. Узуфруктыг эзэмшигч болон өмчлөгчийн хооронд байгуулсан гэрээг үндэслэн бүртгэнэ.

14.3. Узуфруктыг бүртгэхэд үүрэг ногдуулсан хэлцэл бүртгэгдсэн бол эрх ашиг нь хөндөгдөж болох этгээдийн бичгээр гаргасан зөвшөөрлийг авч, хувийн хэрэгт хавсаргана.

14.4. Узуфрукт эзэмшигч нь эд хөрөнгийг барьцаалах, түрээслэх тохиолдолд Иргэний хуулийн 152.2-т заасны дагуу өмчлөгчийн зөвшөөрлийг авсан байна.

Арван тав. Бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийн бүртгэл хөтлөх

15.1. Бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийн бүртгэл хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

15.2. Бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийг газар өмчлөгчийн зөвшөөрлийг үндэслэн бүртгэнэ.

15.3. Бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрхийг бүртгүүлэхдээ мэдүүлэгт дараахь баримт бичгийг хавсаргана:

15.3.1. бусдын газар дээр барилга байгууламж барих эрх олж авсан гэрээ;

15.3.2. эрх үүсгэсэн шийдвэр.

Арван зургаа. Усан замын тээврийн хэрэгсэл, агаарын хөлгийн санхүүгийн түрээс (лизинг)-ийн эрхийн бүртгэл хөтлөх

16.1. Усан замын тээврийн хэрэгсэл, агаарын хөлгийн санхүүгийн түрээс (лизинг)-ийн эрхийн бүртгэл хөтлөхөд Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 26 дугаар зүйлийг баримтална.

Арван долоо. Батлан даалтын гэрээний бүртгэл хөтлөх

17.1. Батлан даалтын гэрээний бүртгэл хөтлөхдөө Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 27 дугаар зүйлд заасан журмыг баримтална.

17.2. Батлан даалтын гэрээг бүртгэхдээ мэдүүлэгт дараахь нотлох баримтыг хавсаргана:

17.2.1. батлан даалтын гэрээ;

17.2.2. үл хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрхийн гэрчилгээний эх хувь.

Арван найм. Газар эзэмших, ашиглах эрхийн бүртгэл хөтлөх

18.1. Улсын бүртгэгч Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуулийн 9.11-д заасан дундын мэдээллийн сангаас газар эзэмших, ашиглах эрхтэй холбоотой мэдээллийг нягтлан шалгаж, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 28.1-д заасан шаардлагыг хангасан тохиолдолд уг мэдээллийг дундын мэдээллийн сангаас хэвлэн авч, цахим мэдээллийн санд боловсруулан улсын бүртгэлийн дугаар олгож, хувийн хэрэгт хавсаргана. Улсын бүртгэлийн дугаарыг дундын мэдээллийн санд оруулна.

18.2. Аймаг, нийслэл, дүүргийн газрын алба, сумын газрын даамлын дундын мэдээллийн санд оруулсан мэдээллийг улсын бүртгэгч хянаж, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзах үндэслэл байвал энэ тухай мэдэгдлийг дундын мэдээллийн санд оруулна.

18.3. Улсын бүртгэгч энэ журмын 18.1, 18.2-т заасан ажиллагааг аймаг, нийслэл, дүүргийн газрын алба, сумын газрын даамал дундын мэдээллийн санд мэдээлэл оруулснаас хойш ажлын 5 хоногийн дотор гүйцэтгэнэ.

18.4. Газар эзэмших, ашиглах эрхийн гэрчилгээг тухайн аймаг, нийслэл, дүүргийн газрын алба, сумын газрын даамал олгоно.

Арван ес. Хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эрхийн улсын бүртгэл хөтлөх

19.1. Хуулиар тусгайлан зохицуулснаас бусад хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эрхийн улсын бүртгэл хөтлөхдөө хөдлөх эд хөрөнгийн нэг бүрийн шинж төлөв, бусад ижил төрлийн хөдлөх эд хөрөнгөөс ялгагдах онцлог байдлыг харгалзана.

19.2. Хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эрхийг эрхийн улсын бүртгэлд бүртгүүлэхдээ дараахь нотлох баримтыг мэдүүлэгт хавсаргана:

19.2.1. хөдлөх эд хөрөнгийн нэг бүрийн шинж төлөв, бусад ижил төрлийн хөдлөх эд хөрөнгөөс ялгагдах онцлог байдлыг тодорхойлсон баримт бичиг (шинж төлөв, гарал үүсэл, хийц бүтээцийг тодорхойлсон сертификат, гэрчилгээ, арлын дугаар, сериал дугаар бүхий техникийн баримт бичиг, гаалийн мэдүүлэг, тусгай зөвшөөрөлтэй ашиглагддаг хөдлөх эд хөрөнгө бол тусгай зөвшөөрлийн хуулбар зэрэг);

19.2.2. хөдлөх эд хөрөнгийг тал бүрээс нь бүтэн харуулсан гэрэл зураг;

19.2.3. өмчлөх эрхийг нотолсон баримт бичиг, гэрээ;

19.2.4. тухайн хөдлөх эд хөрөнгийн үнийг тодорхойлсон баримт бичиг;

19.2.5. улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт.

19.3. Хөдлөх эд хөрөнгө өмчлөх эрх болон түүнтэй холбоотой эрхийн шилжилтийг бүртгэхэд энэ журмын Зургаад заасныг баримтална.

Хорь. Эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзах

20.1. Улсын бүртгэгч дараахь тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзана:

20.1.1. Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 29.1.1, 29.1.2, 29.1.3, 29.1.4, 29.1.5-д заасан үндэслэл байгаа бол;

20.1.2. Эд хөрөнгийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 10.6.1-д заасан өмчлөх эрхийг нотолсон баримт байхгүй бол;

20.1.3. эрхийн улсын бүртгэлд өмнө бүртгэгдсэн эрх хүчинтэй байгаа бол.

20.2. Улсын бүртгэгч эрхийн улсын бүртгэлд бүртгэхээс татгалзсан тохиолдолд энэ тухай үндэслэлээ тодорхой тусгасан мэдэгдлийг бичгээр, эсхүл цахим хэлбэрээр мэдүүлэг гаргагчид өгнө.

Хорин нэг. Эрхийн улсын бүртгэлд тусгай тэмдэглэл хийх, хүчингүй болгох

21.1. Улсын бүртгэгч хуульд заасан эрх бүхий этгээдийн шийдвэр, хүсэлтийг үндэслэн Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 30.1.1, 30.1.2, 30.1.3, 30.1.4, 30.1.5, 30.1.6-д заасан үндэслэлээр, улсын байцаагчийн шийдвэрийг үндэслэн Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 30.1.7-д заасан үндэслэлээр тус тус тусгай тэмдэглэл хийж, эрх бүхий этгээдийн шийдвэр, хүсэлтийг хувийн хэрэгт тус тус хавсаргана.

21.2. Улсын бүртгэгч тусгай тэмдэглэл хийлгүүлэхээр ирүүлсэн баримт бичгийг эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгтэй тулган нягталж, шаардлага хангасан гэж үзвэл тусгай тэмдэглэл хийх, шаардлага хангаагүй тохиолдолд тусгай тэмдэглэл хийхээс татгалзаж, хариу мэдэгдэнэ.

21.3. Эрхийн улсын бүртгэлд хийсэн тусгай тэмдэглэлийг хуульд заасан эрх бүхий этгээдийн шийдвэр, хүсэлтийг үндэслэн хүчингүй болгоно.

Хорин хоёр. Эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийх, дуусгавар болгох, хүчингүй болгох

22.1. Улсын бүртгэгч эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийхдээ Иргэний хуулийн 185 дугаар зүйл, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 31 дүгээр зүйлийг тус тус баримтлах бөгөөд мэдүүлэгт хүсэлт, холбогдох гэрээ болон бусад баримт бичгийг тус тус хавсаргана.

22.2. Барьж дуусаагүй барилгад хөрөнгө оруулсан иргэн, хуулийн этгээд (захиалагч) нь Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 31.2-т заасны дагуу эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийлгэхэд орон сууц захиалгын гэрээ, оруулсан хөрөнгийн хэмжээг нотлох баримтыг мэдүүлэгт тус тус хавсаргана.

22.3. Өв залгамжлах эрх бүхий этгээдийн хүсэлтээр өв нээгдэхээс өмнө өв залгамжлах эрх бүхий этгээдийн өргөдөл, хууль ёсны өвлөгч мөн болохыг нотолсон баримт бичгийг үндэслэн урьдчилсан тэмдэглэл хийж болно.

22.4. Иргэний хуулийн 104.1-д заасны дагуу эзэнгүй эд юмсыг илээр, шударга аргаар олж авснаас хойш өөрийн өмчлөлийн зүйлийн адил 5 жил тасралтгүй илээр эзэмшсэн этгээд энэ журмын 7.1-д заасны дагуу мэдүүлэг гаргасан тохиолдолд улсын бүртгэгч эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэг нээж, эрхийн улсын бүртгэлд урьдчилсан тэмдэглэл хийж, улсын бүртгэлийн дугаар олгоно.

22.5. Урьдчилсан тэмдэглэлийг дуусгавар болгох, хүчингүй болгоход Иргэний хуулийн 185 дугаар зүйл, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 32 дугаар зүйлд заасныг тус тус баримтална.

Хорин гурав. Бусад

23.1. Улсын бүртгэгч шаардлагатай тохиолдолд эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэргээс нотлох баримтыг хуулбарлан авч, шинээр бүртгэж байгаа эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт хавсаргаж болох бөгөөд энэ тохиолдолд нотлох баримтын хуулбарт хуулбарлан авсан хувийн хэргийн дугаарыг тэмдэглэнэ.

23.2. Улсын бүртгэлийн асуудал хариуцсан төрийн захиргааны байгууллагын даргын шийдвэрээр эрүүгийн, иргэний, захиргааны хэрэг

хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон улсын бүртгэгч шүүхээс гардан авсан нэхэмжлэл, итгэмжлэгдсэн төлөөлөгчөөр томилогдсон тухай шийдвэр, шүүхэд өгсөн хариу тайлбар зэрэг нотлох баримтыг холбогдох хувийн хэрэгт хавсаргаж, цахим мэдээллийн санд оруулна.

23.3. Улсын бүртгэгч эрхийн улсын бүртгэлийн хувийн хэрэгт тухайн эд хөрөнгө өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчийн эрхэд нөлөөлөх холбогдох бусад шийдвэр, албан бичиг зэргийг хавсаргана.

Хаяг:

“Төрийн мэдээлэл” эмхэтгэлийн редакц,
Улаанбаатар-14201, Төрийн ордон 124 тоот
И-мэйл: turiin_medeel@parliament.mn

Утас: 262420

Хэвлэлийн хуудас: 2.75

Индекс: 200003